

Parcs Naturals de la Comunitat Valenciana

Nº 6 ABRIL-JUNY 18

L'AGREST

INFO trimestral del Parc Natural de la Tinença de Benifassà

01

Benvingut de nou
Crebalòs

02

BRIGADES DE
MANTENIMENT I
CONSERVACIÓ

03

COMUNICACIÓ I
DIVULGACIÓ

EDUCACIÓ
AMBIENTAL

04

DESCOBRINT
EL CREBALÒS

05

PROJECTE DE
REINTRODUCCIÓ
DEL CREBALÒS
A LA TINENÇA

10

Bel, a la farga
dels vents

Benvingut de nou Crebalòs

Més d'un segle ha passat sense veure la majestuosa silueta del crebalòs (o trençalòs) a la Tinença. Una au que abans habitava les muntanyes de la península Ibèrica i que, a causa de la pressió humana, va quedar reclosa als Pirineus.

Fa uns anys va començar la seua reintroducció a la serra de Cazorla i a la serralada Cantàbrica, i ara és el torn del nostre territori, amb l'arribada d'Alòs i Amic, les dos primeres cries.

El crebalòs és una espècie en perill d'extinció que afegeix valor a l'ecosistema del parc natural, i que, esperem, siga un atractiu important pels aficionats a l'observació d'aus i els amants de la natura en general.

Benvingut de nou Crebalòs!

BRIGADES DE MANTENIMENT I CONSERVACIÓ

Durant aquest trimestre destaquen els treballs de recuperació de la **via pecuària de la Colònia Europa a Fredes**, de l'**antic camí de la font de Montsó al Boixar**, i la millora de la **senda del mas de Trinxant**.

També s'ha realitzat el manteniment de les **rutes oficials** del parc natural i de l'**àrea recreativa de les Ombries de Benifassà**.

Quant al patrimoni cultural, s'han condicionat el **forn de calç del barranc del Salt**, i el **pou i la teuleria del mas de la Pastora**.

Pel que fa a la conservació, s'ha delimitat la població del **Iliri pudent** (*Iris foetidissima*) a la font dels Rossegadors per a protegir-lo i evitar que siga danyat, i s'ha treballat en el manteniment de l'**hort clonal d'oms de muntanya**.

COMUNICACIÓ I DIVULGACIÓ

D'abril a juny vam fer activitats dins de tres campanyes diferents:

- **Parcs Naturals i Salut:** ruta interpretativa de la Pena de Bel.
- **Dia Europeu dels Parcs Naturals:** visites a les pintures rupestres de la cova dels Rossegadors.
- **Dia Mundial del Medi Ambient:** ruta interpretativa dels til·lers de Coratxà, com a part de les activitats del **I Festival de Muntanya de la Tinença**.

A més a més el director-conservador del parc, va participar en les xarrades de les **I Jornades dels Maquis de la Tinença**, celebrades el 12 i 13 de maig a la Pobra de Benifassà.

Pots consultar l'agenda d'activitats i subscriure't al nostre web.

EDUCACIÓ AMBIENTAL

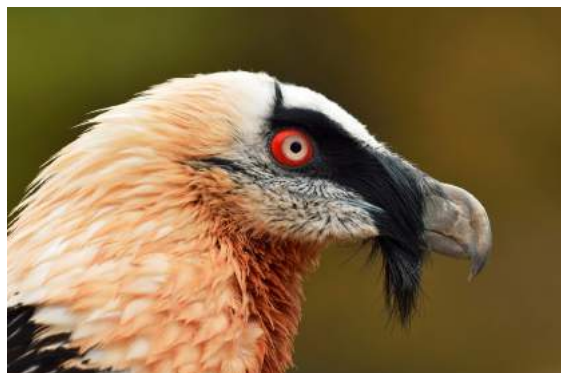
Vam rebre la visita de l'**IES José Vilaplana** de Vinaròs, amb els quals visitarem el poblat iber de la Morranda.

Amb el **centre rural agrupat "La Bardissa"** de la Pobra, Rossell i Sant Rafael, vam conèixer al crebalòs en l'acte d'arribada de les primeres cries a Bel, i en una visita al centre de recuperació de fauna del Forn del Vidre.

DESCOBRINT EL CREBALÒS

Com és

El crebalòs (*Gypaetus barbatus*) és un tipus de voltor que pot arribar a 2,90 m d'envergadura i als 7 kg de pes. Té unes plomes a la base del bec que simulen una barba i ulls amb l'escleròtica roja.

El plomatge canvia fins a arribar a adult. El color marró-taronja l'obté dels banys de fang i dels materials de les roques on viu.

Exemplar jove

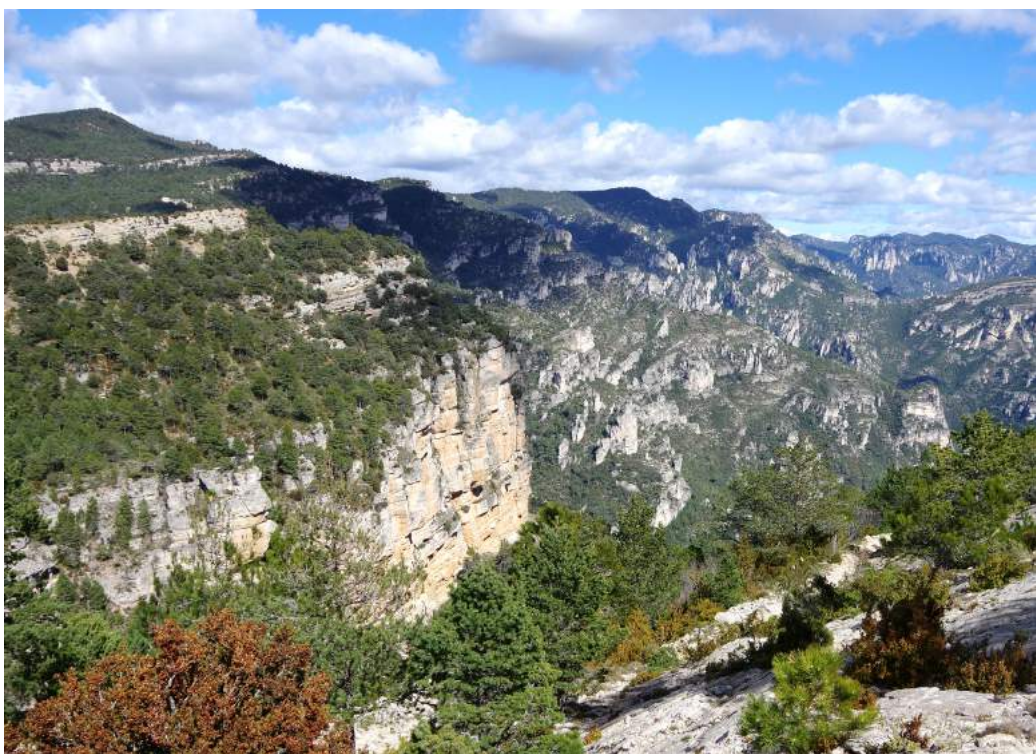

Exemplar adult

On viu

En zones de muntanya amb espais obertes i cingles escarpats on construeix el niu.

Coincideix amb la presència d'ungulats salvatges i ramats domèstics.

DESCOBRINT EL CREBALÒS

Què menja

La major part de l'aliment l'obté dels ossos, que traga directament i que pot aprofitar gràcies als potents àcids del seu estómac. Si l'os és massa gran, el deixa caure sobre zones rocoses per a trencar-lo.

Reproducció

El crebalòs s'emparella al cap de 7 anys i es reproduïx per primera vegada als 8. El niu, que és gran i està fet de pals i llana, es col·loca en repeus o coves lluny dels depredadors. En cas de pondre dos ous, una de les cries s' imposa a l'altra.

Pot formar tríos, normalment composts per dos mascles i una femella, i fins i tot quartets.

Més informació sobre el crebalòs a:

- Vulture Conservation Foundation www.4vultures.org
- Fundación para la Conservación del Quebrantahuesos www.quebrantahuesos.org
- Fundación Gypaetus www.gypaetus.org
- SEO Birdlife www.seo.org

PROJECTE DE REINTRODUCCIÓ DEL CREBALÒS A LA TINENÇA

Descripció

Es tracta d'un projecte liderat per la Generalitat Valenciana en col·laboració amb el Ministerio de Agricultura y Medio Ambiente, el Gobierno de Aragón, la Generalitat de Catalunya i la Vulture Conservation Foundation (VCF).

Les característiques que han afavorit la reintroducció a la Tinença han sigut:

- Evidència de l'antiga presència a la zona (topònim del morral Crivalòs)
- Espais naturals ben conservats i protegits.
- Infraestructures i personal especialitzat.
- Punt intermedi a la península entre altres poblacions de crebalòs.

Els mètodes que s'utilitzaran són el de cria en llibertat o hacking, i la translocació d'individus adults provinents del Pirineu.

El primer consisteix en l'alliberament controlat de cries al cap de 3 mesos fins que comencen amb els primers vols un mes després. El segon introdueix exemplars adults no territorials per a fixar-los al territori, i contribuir a l'assentament de les cries del hacking.

De moment, són dues les cries alliberades, però el projecte preveu noves introduccions al llarg del pròxims anys.

Per al seu seguiment, els individus són marcats mitjançant emissors GPS. D'aquesta manera es pot avaluar amb detall l'evolució del projecte.

PROJECTE DE REINTRODUCCIÓ DEL CREBALÒS A LA TINENÇA

Hacking o cria en llibertat

Martín Surroca

Centre de recuperació de fauna del Forn del Vidre

Les aus rapinyaires en la seua gran majoria, posseeixen la qualitat de ser “filopàtriques”, és a dir, que un alt percentatge dels nascuts en un lloc, després d'una fase dispersiva, tornen al lloc de naixement o als voltants per a reproduir-se.

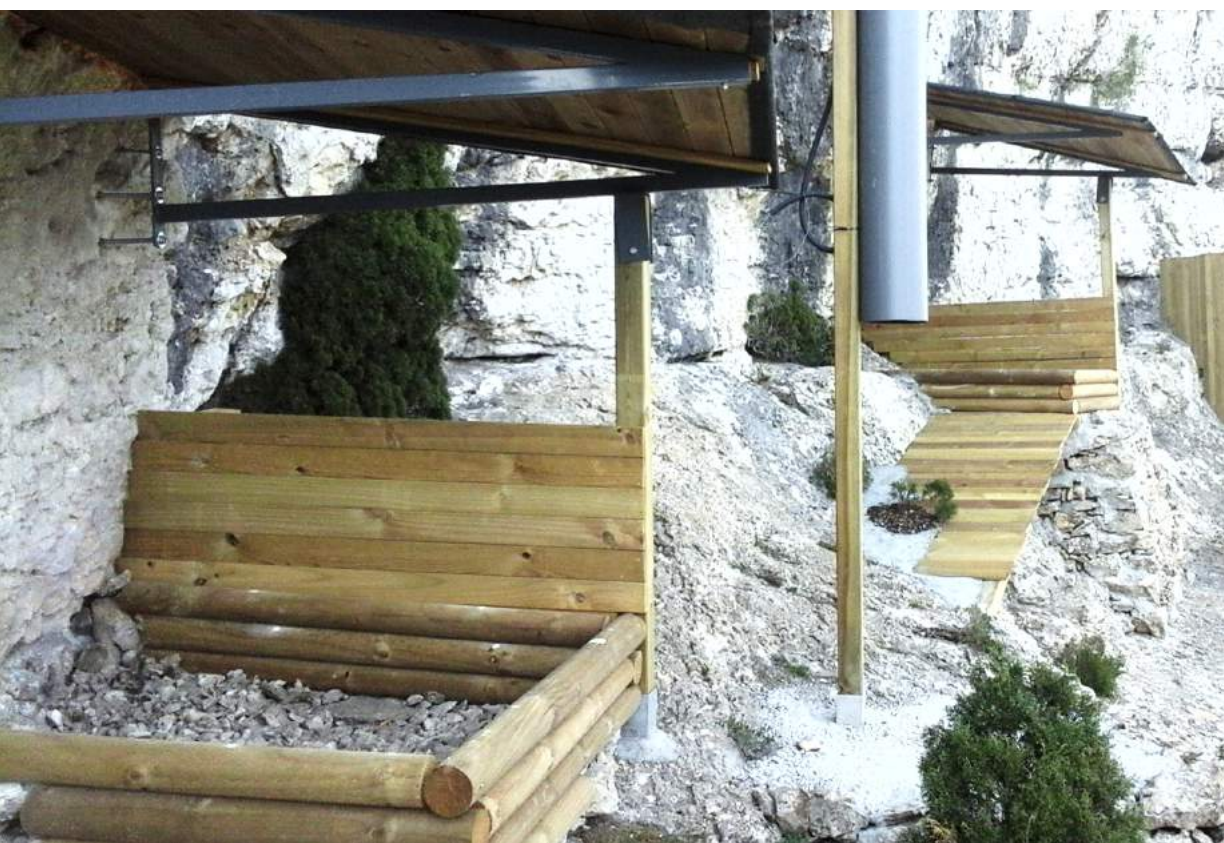
Aquesta qualitat és la que s'explota en els projectes de reintroducció de les rapinyaires, i en concret del crebalòs.

Quan els polls ja són capaços d'alimentar-se sols si se'ls proporciona menjar, se'ls col·loca en un determinat lloc que imita un niu, i se'ls aporta l'aliment sense entrar en contacte amb ells.

En aquest projecte s'han condicionat tres nius amb llana en el seu interior, en un repeu rocós, i amb l'aportació de menjar a través de dos tubs des de la part superior. Aquesta alimentació consisteix al principi en trossos de conills, i potes d'oví i caprí.

Arribat el temps de saltar del niu, els joves entren i ixen d'aquest (hacking) per a menjar fins que són capaços de buscar l'aliment en altres llocs i començar una nova vida autònoma.

També, s'han col·locat uns punts temporals d'alimentació que envolten el hacking a una distància mitjana de 5 km. Més endavant s'establiran dos punts fixos.

PROJECTE DE REINTRODUCCIÓ DEL CREBALÒS A LA TINENÇA

Actes oficials

Presentació del projecte de reintroducció

El 28 d'abril es va celebrar un acte per donar a conèixer el projecte al centre cívic Molí Vell de Rossell. Va ser presentat per Elena Cebrián, Consellera d'Agricultura, Medi Ambient, Canvi Climàtic i Desenvolupament Rural, i va comptar amb nombrosos assistents.

Arribada d'Alòs i Amic

Alòs i Amic, dos joves exemplars de crebalòs cedits per la VCF i provinents del centre de cria de Guadalentín (Cazorla, Junta de Andalucía), van arribar al centre de recuperació de fauna del Forn del Vidre (La Pobla de Benifassà) el passat 29 de maig.

Una volta revisats per veterinaris i dotats d'emissors per satel·lit, el 30 de maig van ser presentats a la població local a Bel per Mónica Oltra, Vicepresidenta del Consell, i Elena Cebrián.

Després de la presentació, els dos exemplars (batejats pels escolars de la Pobla i de Rossell) van ser traslladats a uns nius artificials per a aclimatar-los al seu nou entorn, sempre sota contínua vigilància.

PROJECTE DE REINTRODUCCIÓ DEL CREBALÒS A LA TINENÇA

Primers esdeveniments destacats

Durant aquestes setmanes els polls han anat perdent el plomissol, se'ls ha començat a dibuixar l'antifaç de la cara i els ha anat apareixent la petita barbeta per davall del bec.

Han anat guanyant destresa en els seus desplaçaments, maldestres al principi, i els seus aletejos han anat augmentant en nombre i freqüència.

El dia 7 de juny van rebre la visita d'uns 20 voltors disposats a arrabassar-los el menjar, però els dos joves es van defensar bé.

També els hem vist banyar-se i començar a manipular potes d'ovelles, un dels menjars preferits dels adults, per veure com podien ingerir-les.

El dia 27 de juny, Alòs (el més gran dels polls), després de 28 dies en el hacking i amb 123 dies de vida, va iniciar els primers vols.

Per a mantindre't informat

La *Gaseta del Crebalòs* vol ser una ferramenta de difusió del projecte de reintroducció del trencalòs (localment conegut com a crebalòs) en el Maestrat, projecte que s'inicia aquest any amb l'arribada de l'espècie al Parc Natural de la Tinença de Benifassà.

El projecte, liderat per la Generalitat Valenciana en col·laboració amb el Ministerio de Agricultura y Medio Ambiente, el Gobierno de Aragón, la Generalitat de Catalunya y la *Vulture Conservation Foundation* (VCF), es va forjar entre 2015 i 2017 per tal de retornar l'espècie a un espai en el que va habitar fins el segle XIX, i on es va extingir probablement a causa de la persecució i el verí.

La Gaseta del Crebalòs.
Full informatiu mensual

Pots trobar-la al web del parc natural.

Bel, a la farga dels vents

Anys enrere -no molts- m'explicava jo a la Taberna de l' Ós davant parròquia escassa: Joaquin Sabater, Fernando, Lorena, i Manuel Serret, de Vallibona, el meu acompanyant en aquella travessa de La Fou a La Creu, pel camí Estrebadors i lo Xumador., una de tantes. I contava com va ser arribar-hi a la Tinença de Benifassà de ben jove, a les primeries de la dècada dels setanta del segle passat (1972-1973).

Recordava com dies abans d'aquell nostre primer viatge en un "Jeep Ebro", el amic Cotanda, Cervelló i un servidor, en representació de la nostra colla de xics -alguns fèiem la mili-, visitarem al senyor Roca Miquel, a sa casa del barri de Russafa de València: ell era el responsable en bona mesura d'aquell nostre verí juvenívool, d'aquella dèria, per conèixer com més aviat millor la comarca de Els Ports i la Tinença en particular, car seguíem els seus escrits en premsa i revistes de l'època on, de manera descriptiva, molt acurada i en valencià, narrava les seues excursions i experiències. Allò fon lo principi de tants d'idil·lis: la Tinença i en Pep, ço sempre ha estat cosa de dos...

Després d'aqueix meu relat, Joaquin Sabater, Joaquin: l'home d'oïda atenta, va contar-nos la història i les vivències que ell recordava des de ben menut, al voltant d'un home quelcom misteriós que hi anava sovint a Bel, o fitaven en passar de lluny amb la seua motxilla, la càmera, lo bloc i la llapissera; aquell caminador solitari que coneixien i s'avisaven com "lo vagabundo de Bel" i sí, sí, exacte, l'excursioniste solera el nostre Mestre de Tinença: en Rafel Roca Miquel, "una Patum a la valenciana", un dels històrics del Centre Excursionista de València (CEV) ...

Pep Segura

Extracte de la presentació de l'exposició fotogràfica que es durà a terme el 28 i 29 de juliol a Bel.

Vols col·laborar amb nosaltres?... envia els teus articles d'opinió a la següent adreça:

parque_tinenbenifassa@gva.es

Redacció: equip tècnic del PN

Centre d'interpretació del PN
c/ Trascasa, 2 El Ballestar (Castelló)

Parc Natural de la Tinença de Benifassà

977 729 187 - 650 412 497
parque_tinenbenifassa@gva.es

www.parquesnaturales.gva.es/ca/web/pn-tinenca-de-benifassa